

שש א ברכה

יוצא לאור ע"י אברכי הכולל שבמוסדות "מקור חיים"
 בראשות מו"ר עט"ר הרה"ג רבי יוסף מוגרבי שליט"א
 בית הכנסת "זכור לאברהם" פיצ'וטו רחוב מפרץ שלמה 100, קרית שרת חולון

גליון מס' 352

ערש"ק פרשת "שמות", כ"ב טבת תשע"ג

שבת קודש

נקודה למוזשבה!

אחד הנסיונות הגדולים ביותר של היהודים שומרי התורה שהגיעו לאמריקה לפני שנים-שלושה דורות, היה בענין השבת. מלבד זה שלא היו בנמצא הרבה מקומות עבודה, הרי גם באלה שכבר היו, התנאי לקבלת העבודה היה שיעבדו שבעה ימים בשבוע! סיפור מופלא סופר על אחד היהודים באותה תקופה, שעמד בגבורה בנסיונות קשים, ופוטרו מעשרות מקומות עבודה. הסיבה היחידה לפיטוריו הייתה שהוא סירב בתוקף לחלל את היום הקדוש - יום השבת. אותו יהודי לא התנגד לפיטוריו, רק בקשה אחת היתה בפיו מכל אותם מנהלים שפיטרוהו: "בבקשה תכתב לי אישור שהינן מפטרו אותי". המנהלים לא מצאו שום סיבה שלא לכתוב וציידו אותו בפתקים המעידים על פיטוריו. איש לא הבין לשם מה הוא זקוק לפתקים אלו, גם בני ביתו. לשאלת אנשי ביתו לשם מה הוא זקוק לאותם פתקים, ענה בחיון: "המתינו בסבלנות. לא ירחק היום ואגלה לכם את ה"הודי". הסוד הגדול התגלה רק... בחג סוכות. כאשר הגיע החג וביקשו הילדים לתלות את קישוטיהם בסוכה, אמר להם האבא: "גם לי יש קישוט וברצוני שהוא יתלה במקום המרכזי ביותר בסוכה". פתחו הילדים את עיניהם בתימהון ולא ידעו למה הוא מתכוין. ואז הוציא האבא את הפתקים שקיבל מהמפעלים - פתקי הפיטורין, ואמר בשמחה ובהתלהבות: "זה הקישוט היפה ביותר שלנו. בכך אנחנו מוכיחים לבוראינו יתברך ויתעלה, שאנחנו מקשטים את השבת ועושים את רצונו בלבב שלם". מיותר לציין, שכל בניו ובני ביתו של אותו יהודי צמחו לתלמידי חכמים מפוארים והעמידו משפחות למופת בכרם בית ישראל. סיפור נפלא זה סופר בספר "עלינו לשבח", ואם תשאלו כיצד הוא קשור לפרשתנו? ובכן רבינו "בעל הטורים" כותב על הפסוק: "ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו באו", "את יעקב איש" - סופי תיבות שבת, לומר לך שבשביל שבת ומילה ששמרו במצרים נגאלו. עכ"ל. אחים ואחיות יקרים, הרי לנו ערך וחשיבות היום הקדוש ביותר בעולם - שבת קודש. נפאר ונרומם, נשמור ונייקר אותה, נשמח ונתענג בה, ונזכה לכל הברכות והישועות ולגאולה השלמה.

זמני כניסת שבת ויציאת השבת

לרכנו תם	יציאת השבת	כניסת השבת	ת"א
18:02	17:30	16:27	ת"א
17:58	17:29	16:14	י-ם
17:53	17:28	16:17	חיפה
17:58	17:32	16:32	כ"ש

הפסרת השבוע:
 ס"דברי ירמיהו" א: "הבאים ישרש"

פותחים אנו בעזרת ה' יתברך בלימוד חומש חדש, חומש שמות! הפרשיות שלפנינו מלאות מסרים ותכנים רוחניים המהווים כתריס בפני הפורענות של גלי הים הסוערים! הרבה אמונה יש לשאוב ולאגור בקירבנו הן מהשיעבוד הקשה וכוך התפילה והזעקה שבקעה רגיעים והן מיד ה' שנראתה לעין כל, בכל אותם עשרת המכות, ו"המכה בפטיש" - ניסי קריעת ים סוף ויציאת מצרים! אולם ברצוננו להתמקד דוקא כעת כאשר האמונה צפה ועולה, בנקודה שכמדומנו צריכה תוספת ביאור, ועל אחת כמה וכמה - חיזוק! לא אחת קורה שרואים אנו, או שומעים מהאנשים העוטפים וסובבים אותנו הן בעבודה והן במשפחה ואף מכרים מהשכונה, על מצוקתם האישית זאת או אחרת. אם נתבונן ונבחין כמדומה שבין רגע הופכים אנו להיות לגדולי בעלי המוסר, בעלי אמונה איתנה ממש בבחינת "צדיק באמונתו יחיה!" מפזרים אנו פתגמים ומאמרים השגורים בפי כל: "ה' יעזור", ו"הכל לטובה!" שולפים אנו על אתר! הן אמת חלילה לא באנו לערער ולהרהר על אמיתתם, אך הבה נבדוק בעצמנו האם זה העת והזמן, והאם גם כשאנו במצוקה, רצוננו לשמוע תשובה זהה? ובאמת מהי דעתה והשקפתה הזכה של תורתנו הקדושה בנקודה כה חשובה ורגישה? ובכן המדרש מספר על משה רבינו, אדון כל הנביאים שיצא אל אחיו וראה בסיבלותם. היה עוזר להם לשאת את האבנים ואומר "מי יתן מותי עליכם!". ולכאורה תמוה הדבר, משה רבינו, רעיא מהימנא, אדון כל הנביאים, מדוע צריך להתאמץ כל כך, במשפט אחד של אמונה, יכל לצאת ידי חובה וחסל! מדוע אם כן באמת אינו מרגיעם ואומר הכל לטובה? מדוע אינו מקהיל קהילות ברבים ומספר לכל בני ישראל שחביבים הם היסורים, ומזככים אותנו מעוונות ופשעים? אלא משה עבד נאמן, יודע ומבין בנפשו של האדם, יודע הוא שמאמינים בני מאמינים הם עם ישראל, אלא שכעת לא עת לחשות, זה הזמן להרגיש את הזולת ולשאת בעול עם חברו! יוצא משה רבינו מארמון המלוכה, עוזב כל מנעמי עולם ועובד ללא הרף כפועל פשוט, וממילא רואים ויודעים בני ישראל - אנו לא לבד! יש איתנו שותפים לעת צרה, יש מי שמבין לליבנו וחש בצערינו, או אז יש כבר חצי נחמה והגאולה כה קרובה! לא לחינם זכה משה רבינו בזכות אותם מעשים לזכות להבחר להנהיג את ישראל, ואף הקב"ה בכבודו ובעצמו אף הן הודיענו כל זאת: "בכל צרתם לו צר". הקב"ה שוכן איתנו בגלותינו ובצערינו, ה' יתברך לא מסתפק בנאום "שמיימי", תחזיקו מעמד ותיזכו לשכר טוב בעולם הזה ובעולם הבא, לא! הוא נמצא איתנו יחד בגלות! שכינתא בגלותא! אחים יקרים, הן אמת התורה דורשת מאיתנו ואחד המיוחד מעיקרי היהדות זאת האמונה, אולם כל זאת בדברים הנוגעים אלינו ובנסיונות שאנו מתנסים חובה עלינו להתחזק באמונה תמימה ופשוטה בצור כל העולמים! אולם ביחס לצרת חברינו וזולתינו, התורה דורשת מעימנו להטות את כפינו ולתת את ליבנו! ואם נעשה כן, מבוטח לנו שהמשיח כבר עומד קרוב אלינו לבשרינו בשורות טובות, ישועות ונחמות!

מטעמים לשבת

עוד אחת ועוד אחת, עד שנקברה מתחת להררי חול... משום כך - אמר הרב ליברמן - חרד הרב שך זצ"ל לכל שינוי והתנגד לכל חריגה. ראה בהם את שכבת האבק הראשונה, שסופה מי ישורנו...
(לולי תורתך)

"ותקו ציפוריה צר ותכרות את עורלת בנה" (ד, כזה)
הביא ב"צאנה וראנה" בשם ילקוט, שלפנים בישראל היו הילדים נימולים באבן חדה, ואחר כך החלו משתמשים לכך באיזמל של מתכת. כי כאשר קלע דוד חלוקי אבנים בגלית הפלישתית, שהיה לבוש שריון ברזל מראש ועד רגל - פינה השריון מקום לחלוקי האבן כדי שיוכלו להגיע לגופו של גלית. לפיכך קיבלה מתכת תשורה מאת האבנים, שמאז ואילך תעשה מצוות מילה על ידי מתכת ולא על ידי אבנים...
(מעינה של תורה)

אף שלא ראו מקום לשאלה. נענה מרן ואמר: הדבר החשוב ביותר העומד עתה על הפרק הוא להשיאה. ולפיכך טוב יותר שתשאר בביתכם, אף ללא משרה. כך תראו אותה מידי יום ביומו, ולא תסיחו את הדעת מהדאגה לה ולעתידה...
(לולי תורתך)

"ויהיה בימים הרבים ההם" (ב, כג)
כיצד הגיעו בני ישראל - צאצאי אברהם, יצחק ויעקב, בני השבטים הקדושים - למ"ט שערי טומאה? לא ביום אחד היה הדבר, לא בשנה ולא בשנתיים. "הידעת כיצד מוצאים הארכיאולוגים עיר שלמה קבורה במעבה האדמה?", שאל מרן הרב שך זצ"ל את הרב ישעיהו ליברמן שליט"א, "כיצד שקעה העיר במעמקי התל?". וענה: "לא ביום אחד היה הדבר. בתחילה כיסתה את העיר שכבת אבק דקיקה, ועליה עד שכבה,

"ויצא אל אזויו וירא בסבלותם" (ביא)
"ויצא אל אחיו וירא בסבלותם", נתן עיניו וליבו להיות מיצר עליהם (רש"י). בארמון המלך היה, ומשם יצא (ראב"ע). ומדוע סיכן עצמו, למשוך עליו חמת פרעה? הן יכול היה להצטער בצרתם בשבתו בארמון?! אלא - באר הסבא מקלם זצ"ל - אינה דומה ידיעה לראיה, שעל כן נאמר "טוב ללכת אל בית אבל מלכת אל בית משתה באשר הוא סוף כל האדם, והחי יתן אל ליבו" (קוהלת ז, ב). ודאי, הכל יודעים שזה סוף כל האדם. אבל מתי יתנו אל לב? רק כאשר ילכו אל בית האבל, ויראו במו עיניהם! ומעשה היה במשפחה שאימצה יתומה וגידלה אותה במסירות רבה עד שסיימה את לימודיה והגיעה לפירקה. הצטיינה בלימודיה, והוצעה לה משרה נאה במקום מרוחק. באו בני המשפחה לשאול פי מרן, כי הכל עשו על פיו,

מוקנים אתבונן - סיפורי צדיקים

הגאון רבי מנשה סתהון זצ"ל, כיהן כרב בארם צובא ובצפת. נקרא לכהן כרבה של אלכסנדריה, אך בטרם הגיע לשם נפטר בדרך. סיפרו הנודע "כנסיה לשם שמים" בו יצא חוצץ נגד מעשי כשפים למיניהם, וקרא לדבוק במצוות: "תמים תהיה עם ה' אלוקיך". בנו, **רבי הלל דוד זצ"ל**, נודע בכינויו "חכם דוד מנשה" ונודע כ"ארי המסתרים", גאון בחוכמת הנסתר. פעם, בלכתו ברחוב, התקלס בו ערבי רע לב, הרים את מטהו והעיף את מצנפתו של רבי דוד. לא הגיב הרב, התכופף, הרים את המצנפת והמשיך בדרכו, בלא לשים לב לזעקות השבר שנשמעו מאחוריו - כי הערבי נפל ארצה והחל לפרקס בכל אבריו! הבינו הרואים שפגעה בו הקפדתו של הרב ומיהרו לבקש סליחתו. נאות לסלוח - אך בתנאי אחד: שאותו ערבי, וכל הנוכחים, יבטיחו בפה מלא שלא יפגעו עוד לרעה ביהודי! הבטיחו, והרב אמר: "האיש יבטיח". אך יצאו המילים מפיו, והפירכוסים חדלו. קם הערבי, המום ומבוויש, ביקש סליחת הרב, והצטרף להבטחה שלא יציק יותר ליהודים. שנים רבו עסק רבי דוד בתורה בקדושה ובטהרה. בערב שבת קודש י"ז אלול שנת תרס"ט נפטר לבית עולמו. צאצאיו הוציאו לאור את ספרו "ארוכה ומרפא", הכולל מאמרים מאירי עיניים הבנויים על אדני מאמרי חז"ל אודות מוסר ומידות טובות.
(מעין השבוע)

לפני למעלה מארבע מאות שנה, בשנת של"ט, התמנה **הגאון רבי חיים הכהן זצ"ל** ממצרים כרבה של ארם צובא. מצאצאי גולי ספרד היה וגאון אדיר. יצק מים על ידי המקובל האלוקי **רבי חיים ויטאל זצ"ל**, גדול תלמידי **האר"י הקדוש זיע"א**, והיה לאחד מגדולי המקובלים. גם את חיבוריו המצויים בידינו, יסד על אדני חוכמת הנסתר. בימיו לא היה בארם צובא בית דפוס, והוא שלח את חיבורו "עטרת זהב" על מגילת אסתר לליוורנו שבאיטליה. אך משעברו הימים והספר לא ראה אור, החליט לנסוע לשם בעצמו ולברר מה עלה בגורל סיפרו. הוא נטל עימו את שאר כתביו, כדי להוציאם שם לאור. ירד באוניה שהפליגה לאיטליה, ולהוותו נפלה האוניה בידי שודדי ים. כדי למלט נפשו מן השבי הצפוי, קפץ למים, כשהוא נושא עימו את כתביו בתרמיל שנשא על גבו. שעות רבות חתר במים שאין להם סוף, גל מסרו לגל, עד שככלות כוחו נפלט ליבשה. אך היה זה חוף שמים, הצמא הציקה לו, הרעב עינהו, וחיות רעות כיתרוהו. בדרך החתחתים נטשטשו הכתבים ונימחקו, והוא הגיע למקום ישוב חסר כל, על סף עילפון, כאשר מפעל חייו - ספריו הרבים עליהם יגע במשך שנים - ירד לטמיון. אך הגאון לא התייאש. כששב אליו כוחו החל להעלות על הכתב שוב את כל חיבוריו, והדפיסם בעיר ליוורנו. כך זכינו לספריו המאירים: "תורת חכם", "טור ברכת" ועוד. ובעיר בה הדפיס ספריו נפטר בשנת תט"ו, ושם מנוחתו כבוד.

והייתם לי סגולה

סגולה לחלומות טובים, להיות זהיר בקריאת שמע שעל המיטה, ושיהיה גופו טהור ויהיה זהיר בטבילת עזרא, ושהמזוזה בפתח חדרו תהיה כשרה (רפואה שלמה).

(ישועה והצלחה)

מדברי ראש הישיבה הרב ר' יוסף מוגרבי שליט"א

היזכור הבנים

אל יאוש!

בפרשת בראשית (פ"ו, פ"ה) נאמר "וירא ה' כי רבה רעת האדם בארץ וכל יצר מחשבות ליבו רק רע כל היום". וכן נאמר: "אדם עיר פרא יולד", ומאידך ישנו פסוק אחר האומר: "האלוקים עשה את האדם ישר והמה ביקשו חשבונות רבים". כלומר, מצד אחד נראה על פי הפסוק הראשון שאדם נברא מעיקרו רע. ומצד שני נראה על פי הפסוק השני שאדם נברא מעיקרו ישר וטוב. מהי האמת? ביאור הדברים הוא שאדם נברא עם שני כוחות: עם יצר הטוב ועם יצר הרע. הכוח האחד פועל מכוח השכל ועליו נאמר האלוקים עשה את האדם ישר שיכלו של אדם כשהוא נקי הוא ישר ונמשך רק אל הטוב, אך האדם מונע ומופעל גם מכוח הרגש, ובכוח זה מעורב יצר הרע שהוא רק רע כל היום, והוא המפתה את האדם ומסית אותו מחוכמת השכל הישר, לכן לפעמים אנו רואים בחינוך שמדברים ומדברים ודבר לא עוזר. הילד לא שומע, ואנו חשים שממש מדברים אל הקיר, ולא מדובר כאן בבעיה רפואית באוזני הילד, כי בדברים אחרים הוא שומע היטב. ההסבר לתופעה הוא שכשאנו מדברים אל הילד, אנו פונים אל השכל שלו ואל הכוח המניע את שיכלו, אך הרגש והכוח המניע אותו, אינו רוצה לשמוע והוא מעוניין להמשיך בדרכו, וכך נראה שכאילו הילד אינו שומע. אך לאמיתו של דבר, הוא שומע בהחלט, אבל הוא עדיין לא הצליח להינתק מרצונות הרגש שלו, ולכן העצה היא להמשיך לדבר ולדבר כל הזמן. אלא שרק מי שיש בו אהבת נפש גדולה אל הבן, יהיה בו הכוח לדבר ולדבר אפילו כשאין רואים תוצאות, אך סוף דבר יכנסו הדברים אל הנפש ויתגברו רצונות ליבו, ואז הוא ילך מאליו בדרך הישר, כי האלוקים עשה את האדם ישר. בכדי להבין יותר, נתבונן בהבחנה שבין טבח ובין מינקת, שבעצם שניהם דומים בתפקידם - לתת אוכל. ובכל זאת יש ביניהם הבדל מהותי. הטבח יכול לבשל אוכל למאות אנשים, הוא מכין את האוכל, ומניח אותו על השולחן, והאנשים נוטלים את האוכל ואוכלים לעצמם, ואין קשר בינם לבין המבשל, אך המינקת אינה יכולה להאכיל הרבה אנשים, אלא רק אחד. אך היא הנותנת והמאכילה ובלעדיה אי אפשר לאכול. לא יתכן נתק בינה לבין הילד האוכל, כפי שיכול להיות בין הטבח המבשל ובין האנשים האוכלים. כן הדבר בחינוך טוב ויעיל, לא יתכן נתק בין המחנך ובין המוחנך. תמיד צריך להיות קשר ביניהם. קשר שישרה קירבה והרגשת חוסן וביטחון של מישהו העומד מאחוריו, ורק בעזרת הקשר הזה, ניתן יהיה להשליט את כוח השכל על כוח הרגש, כלומר, להשליט את יצא הטוב על יצר הרע. וה' יזכנו לראות ברכה בעמלינו - אלו הבנים.

ש' לום בית

התפקידים ושכרם

בית יהודי - מורכב מבעל ואישה. לכל אחד מהם, התפקידים המיוחדים לו, לכל אחד מהם, המשימות עימן הוא נדרש להתמודד. תפקידו של הבעל - הינו להעניק לבית את הפן הרוחני, להדריך את בני ביתו ולכוונם, ואף לשמור על צביונו של הבית כבית של תורה. תפקידה של האישה לעומת זאת - מתרכז בעיקר בצדדיו הגשמיים של הבית. עליה להיות עזר כנגד בעלה, לסייע לו ולאפשר לו את השקידה על תלמודו במנוחת הדעת, וכן לדאוג לשלומם הרוחני והגשמי של הילדים הנתונים להשגחתה. כך למשל, מעיד בנו של ה"חפץ חיים" זיע"א, כי אינו זוכר את אימו מתפללת בילדותו, וזאת מאחר ואביו הגדול הורה לה כי תפקידה אינו לעסוק בעבודה רוחנית - אלא להתמקד בטיפול הילדים, וליצור את הקרקע הפוריה בה יוכלו לנבט זרעי הגדלות בנפשם. ובכן, כדאי להתבונן בתפקידה של האישה, אשר הינו משמעותי עד מאוד. הנה, בגמרא במסכת יבמות שנינו: "אמר רבי אלעזר: מאי דכתיב אעשה לו עזר כנגדו? זכה - עוזרתו, לא זכה - כנגדו". כלומר, תפקידה של האישה הינו לעזור ולסייע לבעלה בכדי שיוכל לשקוד על תלמודו, ובכך היא נעשית שותפה גמורה בכל זכויותיו אשר הוא רוכש בעמלו שהוא עמל למעלה מן השמש. ואומנם, לימדנו רבותינו: "אמר ליה רב לרבי חייא: 'נשים במאי זכיין? באקריוי בנייהו לבי כנישתא, ובאתנווי גבריהו בי רבנן, ונטרין לגבריהו עד דאתו מבי רבנן'. כלומר, זכותן של הנשים הינה בכך שהן מביאות את בניהם לבית הכנסת, ובכך שהן מאפשרות לבעליהן ללמוד בבית המדרש וממתנות להם עד שובם מבית המדרש! והנה אומנם את דברי הגמרא שם פירש"י: "נטרין לגבריהו - ממתנות לבעליהן, ונותנות להם רשות ללכת וללמוד תורה בעיר אחרת", אולם ברור כי אין הבדל מהותי בין אישה שמאפשרת לבעלה את הלימוד מחוץ לעירו - במקום בו ישנו צורך בהקרה מעין זו, וכגון בימים עברו בהם לא יכול היה אדם להתעלות בעירו אלא בבתי המדרש הגדולים אשר קמו סביב גדולי התורה ועמודי ההוראה, ובין אישה המסירה מעל בעלה את עול תרדות הבית, ומאפשרת לו לשקוד על תלמודו בבית המדרש המקומי, ולשקוע לחלוטין בהוויות דאביי ורבא... והיה נוהג הגה"ק ה"חפץ חיים" זיע"א לספר על אחד מגדולי הדור, אשר נתבקש על ידי אשתו לפני פטירתו, כי יניח בעבורה חלק מהעולם הבא שלו... בקשה לגיטימית לכאורה, הלא כן? ובכן, אותו אדם גדול סבר כי הבקשה כל כך פשוטה - עד שהיא מיותרת... "אין לך צורך לבקש שאניח לך חלק, שכן כל מה שיש לי בעולם הבא - ממילא יש לך חלק בו!" - הוא הבהיר לרעייתו, כאשר הוא מנמק את הדבר בכך שהסיוע שהגישה לו אשתו לכל אורך הדרך - הוא שאיפשר לו למעשה לעלות ולהתעלות בתורה, במצוות ובמעשים טובים: ועוד הוסיף אותו אדם גדול וחיידד את דבריו באומרו: "בעולם הזה, כאשר הבעל עשיר - מבינים הכל ממילא שגם אשתו עשירה היא, שהרי ישנה שותפות ממונית מלאה בין שני בני הזוג. ובכן, באותה מידה יש לדעת, כי כאשר הבעל עשיר באוצרות רוח, במצוות ובמעשים טובים - אשתו שותפה מלאה בכל אשר לו, שכן "שם" - קיימת שותפות רוחנית מלאה בין הבעל לבין האישה אשר עמדה לצידו וסייעה לו לרכוש את עושרו הרוחני! אכן, יש לשים לב כי הדוגמא שמביא ה"חפץ חיים" - הינה זו סטירית... כאשר מסייעת האישה לבעלה, היא זוכה בחלק יחסי בעושרו הרוחני, אולם כאשר היא אינה מסייעת לו והוא נותר עני ואביון ברוחניות, דל במצוות ורש בתורה - ממילא גם רעייתו תהיה לעולם הבא עניה ודלה בעושר רוחני, ולא יהא לה על מי להלין אלא על עצמה, על אשר לא זכרה בחיי חיותה להכין לעצמה די מחייתה לעולם שכולו טוב!

אמרי שפרך

- * הרה"ק רבי יעקב יוסף מפולנאה אומר: השכל והרצון, זהו יצר הטוב ויצר הרע.
- * הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ אומר: היכן מצוי היצר? - בכל מקום שם מאמינים שהוא איננו.
- * הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימנוב אומר: שני מיני יצר הרע יש בו באדם: האחד - מסיתו לדבר עבירה, השני - מעמיד פנים שהעבירה - מצוה היא לעשותה.
- * הרה"ק רבי בנימין מזאלוויץ אומר: כשהיצר הרע רואה שאין מציתים לו לעבור עבירות, הוא בא לו לאדם בדמות יצר הטוב ומסיתו לעשות מצוות מזוייפות.

(פתגמים נבחרים)

על כן יאמרו המושלים - משל ונמשל

יש צורך בהתבוננות לראות גדרי שכר ועונש בבריאה, להבחין ביד ה' המנווטת הכל ושולטת בכל. והמקובל האלוקי רבי יצחק אייזיק חבר זצ"ל, התייחס למצבנו במשל נפלא. מעשה באדם שחטא חטא כבד. החליט השופט שאין די בקיצבת מאסר ומלקות. הורה לכלאו מבלי שיודיעוהו כמה שנות מאסר נגזרו עליו, ולהוציאו מדי פעם לסידרת מלקות, פעם יותר ופעם פחות, עד שיתייאש ויחשוב שאין קיצבה למאסרו ולמלקותיו, ובכך ירצה עונשו. ראה האסיר שמוציאים אותו מידי פעם להתעלל בו במלקות, וסבר שהסוהר האכזר מתעמר בו בשרירות ליבו. התנפל לרגליו וביקש רחמים בדמעות שליש. שמע השופט וחרה אפו. משום שאם האסיר סובר שהמלקות הן פרי אכזריות הסוהר ואינו מבין שהן חלק מגזר הדין, איבדו המלקות את משמעותן כעונש קצוב על חטאו. לפיכך הענישו בקיצוץ מנת מאכלו, והרעיבו. נוכח האסיר שכלתה אליו הרעה, הבין ששגה, וערך מכתב תחינה לשופט. הסביר את טעותו. וכך כתב: אילו היו מלקים אותי בזמנים קבועים וידועים מראש, מבין הייתי שזה חלק מהעונש הקצוב. ולחילופין, אילו בכל עת שמלקים אותי הייתי רואה את כבוד השופט נוכח בהלקאה, מבין הייתי שמבצעים את גזירתו. אבל כאשר השופט לא נראה בשטח, והמלקות ניתכות בזמנים שאינם צפויים, אין להתפלא על כך שהתחננתי לפני הסוהר,

וחשבתי שבאות הן ביוזמתו...
והנמשל: בחטאינו, נגזרה עלינו גלות קשה ומיוסרת. וניפתים אנו לחשוב שהצוררים מכים אותנו בשרירות ליבם. וגם הם, אגב, סבורים כך... לפיכך פועלים אנו בכל המישורים: בסיכול כללי ונקודתי. בפעילות מדינית מסועפת. בכל המישורים, מלבד אחד: להתחנן לחנינה ולהמתקת הדין, לשוב בתשובה ולשפר דרך! מעלימים אנו עין מדברי הנביא: "הוי אשור שבט אפי, ומטה הוא בידם זעמיו". אבל אנו עונים בשתי התנצלויות: "למה ה' תעמוד מרחוק, תעלים לעיתות בצרה". כלומר, כשהשופט לא נראה בשטח, ולא יודעים מראש מתי תנחת המכה ותבוא הצרה, ניפתים לחשוב שהסוהר מכה מיוזמתו...

כך גם בני ישראל במצרים: "ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויצעקו", "זעקו מכאב לב על עבודתם", כל מעייניהם היו בעבודה הקשה גרידא. לא שצעקו לא-ל שיושיעם, אלא צעקו מן הצער כאדם הצועק מכאב. "ותעל שועתם אל האלוקים, מן העבודה", וכמו שאמר: "את צעקתם שמעתי מפני נוגשיו!" ואז נשלח משה להאיר עיניהם, להראותם את השופט, ולהתרות מראש על המכות. ללמדנו שדבר אינו קורה מעצמו, ואם רצוננו להיוושע, לא אל הסוהר נפנה, אלא אל השופט. אליו נעתיר, והוא יגאלנו במהרה! (מעייין השבוע)

אל תיקרי הליכות אלא הלכות

✓ בורר - הוא אחד משלושים ותשע מלאכות של שבת, וחייבים עליו חטאת בשוגג ומיתה במזיד, ובעוונותינו הרבים, הרבה נכשלים בזה. ונקדים שאין איסור בורר מהתורה, כי אם באחד משלושת האופנים דלקמן: (א). בורר פסולת מן האוכל אפילו בורר בידו ודעתו לאכול מיד - חייב. (ב). בורר בכל שדרך לברור בה כגון נפה וכברה - חייב אפילו בורר אוכל מתוך פסולת ודעתו לאכול מיד, אבל בורר בכלי שאין דרך לברור בה כגון קנון ותמחוי - פטור, אבל אסור מדרבנן. (ג). אפילו בורר אוכל מתוך פסולת ובידו - אך דעתו לאכול לאחר זמן - חייב. נמצינו למדים שאין היתר לברור אלא בשלושה תנאים: (א). אוכל מתוך פסולת. (ב). בידו ולא בכלי. (ג). על דעת לאכול לאלתר.

✓ טוב וישר שכל אדם יצווה לבני ביתו בערב שבת להניח לפני שבת כל פרו ואוכל בפני עצמו כדי שלא יבוא חלילה לידי מכשול בהלכות בורר.

✓ שני מיני אוכלים המעורבים זה בזה, מותר לקחת את המין שרוצה לאוכלו עכשיו, והוא הנקרא בשם "אוכל", אבל אסור להסיר את המין שאינו רוצה לאכול עכשיו, כיון שיש עליו שם פסולת. ומכל מקום אם יש אחרים עימו ורוצה הוא לברור עבורם, כגון שהם רוצים ואוהבים מין זה, מותר לו לברור עבורם, עף על פי שהוא עצמו אינו רוצה לאכול מין זה, כיון שבשבילם מין זה נקרא אוכל.

✓ איהו בורר "לאלתר" שמותר? - אם היה יושב בסעודה, מותר לברור (אוכל מתוך פסולת) לצורך אותה סעודה, אפילו נמשכת סעודתו שלוש שעות או יותר, ואם אינו יושב בסעודה, אין לברור אפילו על דעת לאכול לאלתר, דהיינו תוך שעה מעת ברירתו. ואם בורר סמוך לסעודה, מותר לברור לצורך כל אותה סעודה, כיון שמיסב לסעוד סמוך מש לברירתו, לפיכך אסור לברור אוכל מתוך פסולת אלא עד צאת האנשים מבית הכנסת שחרית.

✓ ההיתר האמור לעיל לברור אוכל מתוך פסולת בידו, אין הכוונה דוקא בידו ממש, אלא גם אם בורר בכף או מזלג (על דעת לאכול לאלתר) נחשב כבורר בידו ומותר, כיון שאין כלים אלה עומדים לברירה, ודרך אכילת בני אדם היא על ידי כף ומזלג.

✓ מותר לברור אוכל מתוך פסולת בידו לאכול לאלתר לצורך אחרים אף על פי שאינו אוכל עימהם. ומכל מקום אסור לברור יותר מהשיעור שיאכלו לאלתר, ולכן אם יודע שאין האורחים אוכלים כל מה שמניח לפניו בצלחת, לא יברור אפילו אוכל מתוך פסולת יותר מכדי אכילה לאלתר, ואפילו אם עושה כן כדי למלאות הצלחת לכבוד האורחים - אסור.

✓ הבורר אוכל מתוך פסולת לצורך אותה סעודה, לא יברור אלא מה שהוא צריך לאותה סעודה, אבל אם כוונתו כדי שישאר גם אחר הסעודה או על סעודה אחרת - חייב חטאת. ואם יברר בהיתר כדי לאכול לאלתר, ואכל לאלתר ונשאר לסעודה אחרת, אין בכך כל איסור, ובלבד שלא יערים.

✓ מותר לקלוף שום או בצל בידו או בסכין על מנת לאכול לאלתר, הואיל ודרך אכילה בכך, אבל אסור לקלפם על מנת להניח לסעודה אחרת. והוא הדין לכל מיני פירות שיש עליהם קליפה, כגון אגוזים, שקדים, תפוחי זהב, אשכוליות וכיוצא בהם, מותר לקלפם על דעת לאכול לאלתר. ותפוחי עץ מותר לקלוף אפילו להניח, הואיל ורוב העולם אוכלים אותם עם קליפתם בלא דוחק.

✓ אין להשתמש בכלי המיוחד לחיתוך הבצל, והוא מערכת סכינים מותקנת בציר וקפיצים, ועל ידי שהיא מסתובבת מסביב לציר, נעשית פעולת הקציצה באופן יסודי. אבל מותר להשתמש בשבת בסכין "מקצץ ביצים", והוא שורה של להבים המרוחקים זה מזה והם מותקנים במסגרת, אותה לוחצים על גבי בית קיבול בגודל ביצה כשהביצה נתונה בבית הקיבול, והיא נחתכת לפרוסות כמספר הלהבים.

✓ ירקות שיש בהם עלים מעופשים כגון כרפס, כרתי או חזרת וכיוצא, לא יברור המעופשים מן הטובים אלא יברור הטובים על מנת לאכול לאלתר, וכל זה כשהעלים תלושים מן הקלח, אבל אם הם מחוברים בקלח והעלים המעופשים הם מבחוץ, מותר לבררם ולסלקם ולאכול מיד, כי דרך האוכל הוא בכך, שלוקח המעופשים שפוגע בהם תחילה.

(השבת וההלכותיה)